

---

# MUZEUL DE ARTĂ ROMAN, UN NOU ÎNCEPUT

---

de **Mihaela Ciobanu**

Muzeul de Artă din Roman, cu peste 50 de ani de existență, reprezintă o instituție de marcă în peisajul cultural romășcan, dar și național, prin activitățile pe care le-a organizat sau găzduit de-a lungul acestei perioade. Înființarea, în anul 1957, a unui Muzeu de Artă la Roman, răspundea unor cerințe de cunoaștere a tradițiilor artistice cu rădăcini adânci în această zonă, cu atât mai mult cu cât la Roman nu exista un fond de lucrări de artă, o filială a Artiștilor Plastici, ci doar un singur artist, cu statut de profesionist<sup>1</sup> și o singură lucrare de artă, de o valoare deosebită: *Portretul lui Ștefan cel Mare*, executată de pictorul Epaminonda Bucevschi la comanda episcopului de Roman, Melchisedec Ștefănescu<sup>2</sup>. Pentru început unitatea muzeală s-a dezvoltat ca o secție în cadrul Muzeului de Istorie din Roman, unde s-a deschis și prima expoziție de bază a Colecției de Artă, în anul 1960. Tot în acest spațiu au fost prezentate publicului romășcan numeroase expoziții personale, retrospective, colective, ale unor artiști plastici din Iași, Bacău, București, Piatra-Neamț sau Roman, în perioada 1964-1967, dintre care menționăm: *Pictură clasică românească* (1964), *Expoziția pictorului Gheorghe Iliescu* (1964), *Pictură contemporană românească* (1965), *Victor Mihăilescu-Craiu* (1965), *Expoziția retrospectivă Nicu Enea* (1966), *Ștefan Hotnog* (1966), *Micaela Eleutheriade* (1966), *Expoziția retrospectivă - Otto Briese* (1967), *Expoziția artiștilor plastici romășcani* (1969)<sup>3</sup>.

Apariția și apoi evoluția Muzeului de Artă Roman trebuie privită în strânsă legătură cu inițiativa înființării Muzeului de Istorie, lansată de profesorii Ion Teștiban, N. Gr. Stețcu, Iacob Avram, susținuți de academicianul prof. dr. Mircea Petrescu-Dîmbovița din Iași; au fost întreprinse demersuri la Ministerul Culturii pentru obținerea aprobării de înființare, prin argumentări ale necesității și

---

<sup>1</sup> M. Ursachi, *Muzeul de Artă Roman - 50 de ani*, Roman, 2007, p. 2.

<sup>2</sup> *Ibidem*, p. 19.

<sup>3</sup> *Ibidem*, p. 5.

importanței unui muzeu de artă, alături de cel de istorie. S-a pornit, după cum am menționat anterior, de la o singură lucrare: portretul domnitorului Ștefan cel Mare, executată de pictorul Epaminonda Bucevschi (1843-1891), în anul 1884, la comanda episcopului de Roman, Melchisedec Ștefănescu (1822-1892)<sup>4</sup>.

Evoluția mereu ascendentă a muzeului, prin îmbogățirea fondului muzeal și punerea lui în valoare, cercetările efectuate, au făcut ca spațiul afectat expunerii să fie inadecvat. În anul 1968, Secția de Artă din cadrul Muzeului de Istorie Roman primește un imobil propriu, o clădire monument de arhitectură, construită la sfârșitul sec. al XIX-lea, în stil neoclasic, situată pe strada Mihai Eminescu nr. 3, pusă în valoare de o ambianță naturală generoasă. Inițial clădirea a fost casă de locuit, aparținând doctorului Pandele Grigorescu, primar al orașului între anii 1884-1886, apoi, din anul 1922, a intrat în proprietatea avocatului Constantin Roiu (1873-1944), deputat în Parlament și sub al cărui nume clădirea este cunoscută și astăzi: *Casa Roiu*<sup>5</sup>. După 1944, edificiul a avut diverse destinații: notariat, chestură, școală de fete, locuință. Prin Decizia Consiliului Popular Județean Neamț nr. 10 din 1978, clădirea devine Muzeu de Artă. Între anii 1969-1970 clădirea a fost supusă unor ample lucrări de reparații interioare și exterioare, absolut necesare pentru noua destinație, urmate de altele, de mai mică amploare, desfășurate în anii 1979, 1988 și 1994<sup>6</sup>. La 15 septembrie 1970 a avut loc inaugurarea Muzeului de Artă în noul sediu, cu ampla expoziție retrospectivă Emanoil Bardasare (1850-1935)<sup>7</sup>.

În paralel, s-a desfășurat o amplă muncă de cercetare științifică îndreptată în mod special spre creația artiștilor legați de ținuturile romășcane, a contribuției lor în menținerea și dezvoltarea vieții spirituale a orașului; pentru obținerea de informații și pentru documentare s-a apelat la arhive, biblioteci, muzee, la diferite instituții și chiar familii, în scopul depistării de lucrări de artă care puteau fi bunuri culturale de patrimoniu<sup>8</sup>. Cu ajutorul unor transferuri de la Muzeul Național de Artă București și de la alte muzee, dar și prin donații generoase, s-a reușit constituirea unei biblioteci cu cărți de specialitate, strict necesare unei instituții de cercetare științifică, înregistrându-se până acum un număr de 1.662 de volume. Cunoașterea îndeaproape a creației artistice romășcane a dat posibilitatea efectuării demersurilor necesare la București, Iași, Bacău, Piatra-Neamț, Roman pentru transferarea, donarea și achiziționarea de lucrări necesare formării și dezvoltării patrimoniului muzeal. În anul 1961 au fost transferate de la Muzeul de Artă Bacău un număr de 35 de lucrări de artă: pictură, grafică și sculptură. De la

---

<sup>4</sup> *Ibidem*, p. 1.

<sup>5</sup> *Ibidem*, p. 6.

<sup>6</sup> *Ibidem*, p. 10.

<sup>7</sup> *Ibidem*, p. 26.

<sup>8</sup> *Ibidem*, p. 19.

Comitetul de Cultură Bacău s-au primit, în perioada 1964 – 1979, 41 de lucrări; de la CJCES Neamț, între anii 1964-1983, 55 de lucrări; de la Oficiul de Expoziții București, 70 de lucrări. În Roman s-au depistat 3 piese de artă decorativă (scaune sculptate), datând din sec. al XIX-lea, două dintre ele fiind încrustate cu sidef. De la înființare și până în anul 2010 au fost achiziționate 26 de lucrări de artă, semnate de: Stavru Tarasov, Maria Ciurdea Steurer, Constantin Isachie, Gheorghe Iliescu, Jean Cosmovici și Rodica Botez Bondi<sup>9</sup>.

Patrimoniul Muzeului de Artă Roman s-a format în special datorită donațiilor artiștilor plastici, ale familiilor acestora sau ale unor colecționari. Dintre numeroasele donații se remarcă câteva, prin valoarea și amploarea lor: în anul 1983, donația profesorului și arhitectului Marcel Locar (1902-1983); născut la Roman, binecunoscut arhitect și colecționar, a dorit ca o parte din colecția sa să rămână Muzeului de Artă Roman, orașul copilăriei sale. Donația cuprinde 30 de lucrări de artă care reprezintă aproape toate genurile: portrete, peisaje, naturi statice, flori, semnate de 17 artiști, reprezentanți de frunte ai artei românești din perioada interbelică și din zilele noastre: Theodor Pallady, Iosif Iser, Camil Ressu, Nicolae Dăărăscu, Ștefan Dimitrescu, Ștefan Constantinescu, Petru Iorgulescu-Yor, Nicolae Tonitza, Arthur Segal, Alexandru Ciucurencu, Lucian Grigorescu, Max Arnold, Alexandru Padina, Gheorghe Vânătoru, Eugen Drăguțescu, Ligia Macovei, dar și reprezentanți ai unor școli străine (Leon Duval Goztan). Desen, gravură, acuarelă, ulei, de la schițe și studii, la opere definitive, toate aceste lucrări sunt integrate circuitului de valori ale patrimoniului național de artă. O altă donație importantă este cea din anii 1981 și 1982 a soților Mia Moțatu Steurer și Leonida Moțatu din București, care au înzestrat Muzeul de Artă Roman cu lucrări de artă reprezentative pentru spiritul creator al artiștilor Maria Ciurdea Steurer, Iosef Steurer, Mia Moțatu Steurer și Leonida Moțatu. Cele 61 de lucrări reprezintă pictură, grafică, sculptură mică și fotografii, completate de extrase din presa vremii referitoare la activitatea expozițională. Personalitatea lor artistică este reliefată pregnant în opiniile și judecățile de valoare ale specialiștilor în domeniu. În anul 2006, profesor Alexandrina Isac Steurer, fiica artiștilor Mia și Leonida Moțatu, a întregit donația cu încă 13 lucrări, pictură, grafică și sculptură mică, creații ale artiștilor familiei Ciurdea-Steurer. Urmează donații de mai mici dimensiuni dar nu mai puțin importante ca valoare: în anul 1977, Letiția Isachie donează două lucrări semnate de soțul ei, Constantin Isachie; în anul 1987, Aritina Secoșanu donează 7 lucrări semnate de soțul ei, artistul Adrian Secoșanu; Elena Dobriceanu Cocorăscu donează 13 lucrări cu 76 ex-librisuri; Costache Horia, 10 lucrări; Eamaș Iuri, 2 acuarele; urmează apoi donația de 9 lucrări (acuarelă), din anul 2000, semnate de Iulia Hălăucescu. Multe donații

---

<sup>9</sup> *Ibidem*, p. 23.



Muzeul de Artă Roman – vedere a clădirii și a expoziției de bază

provin și de la artiștii care au expus pe simezele muzeului: Eugen Crăciun, Ștefan Pristavu, Claudiu Iulian Andone, Nelu Grădeanu.

Astfel, fondul muzeului s-a îmbogățit treptat, ajungând de la o singură lucrare în 1957, la 297 în 1976 și la 792 în 2008, pentru ca în prezent să numere 797 de piese, dintre care 448 pictură, 312 grafică, 29 sculptură, 8 artă decorativă, 76 fiind propuse pentru categoria tezaur: 45 lucrări de pictură și 31 lucrări de grafică. De la început s-a ținut o evidență strictă a tuturor bunurilor intrate în Muzeu prin înscrierea lor în registrul pentru evidență, realizându-se și inventarierea gestiunii, a obiectelor de inventar și a mijloacelor fixe.

În structura fondului muzeal, în afara operelor artiștilor legați de Roman, figurează astfel și un număr apreciabil de lucrări aparținând artiștilor din diferite generații, reprezentative pentru arta contemporană românească: Apostolescu Emilia, Berdilă Constantin, Spiru Chintilă, Victor Mihăilescu-Craiu, Mihai și Zenaida Mădescu, Lucia Pisso, Petru Petrescu, Ion Sălișteanu, Vincențiu Grigorescu, Ligia Macovei, Adrian Podoleanu, Eugen Crăciun, Georgeta Năpăruș, Ștefan Hotnog, Aurel Nedel, Sanda Șărămăt, Maria Lazăr, Victor Postelnicu, Elena Uță Chelaru.

Dat fiind faptul că muzeul funcționează într-o clădire monument de arhitectură, cu o vechime apreciabilă, de peste o sută de ani, care nu a suferit lucrări de reparații generale de câteva zeci de ani (1970), dar și necesitatea respectării normelor specifice de conservare și păstrare a lucrărilor de artă, au făcut ca instituția să îmbrace o haină nouă la împlinirea a 50 de ani; astfel, în perioada mai 2007 - aprilie 2009 au avut loc lucrări generale de reparație și întreținere curentă, interioare și exterioare, dar și investiții; s-a avut în vedere în primul rând refacerea tencuielilor și a zugrăvelilor, atât pe interior cât și pe exterior, deteriorate, reparații la acoperiș, securizarea interiorului de infiltrațiile umezelii și dotarea cu o centrală de încălzire proprie, calorifere și circuit pentru agentul termic moderne, toate acestea pentru a se putea asigura un microclimat specific conservării patrimoniului și funcționării muzeului ca atare. În această privință s-a intervenit pentru ținerea sub control a celor trei factori principali care pot acționa asupra unei lucrări de artă: temperatură, umiditate, luminozitate. Depozitul destinat lucrărilor de artă a fost reamenajat iar pereții exteriori izolați suplimentar. De asemenea, s-a reorganizat și spațiul interior în funcție de noile necesități, prin montarea unor sisteme de jaluzele la ferestre, pentru un mai bun control al fluctuațiilor luminozității exterioare, acoperirea dușumelei cu mochetă, refacerea în totalitate a instalației electrice după standarde moderne, degradată în timp și subdimensionată; schimbarea ușilor exterioare existente, care fiind din lemn, s-au degradat și deformat; în ceea ce privește respectarea normelor de securitate, toate spațiile interioare au fost prevăzute suplimentar cu aparatură de supraveghere prin senzori de mișcare.



Aspecte de la redeschiderea expoziției de bază

Redeschiderea Muzeului de Artă din Roman a coincis cu sărbătorirea Zilei Internaționale a Muzeelor, la 18 mai 2009, și s-a făcut prin inaugurarea expoziției de bază, reorganizată, după mult timp, prin valorificarea patrimoniului propriu; în cadrul expoziției, alături de artiștii locali sau cei care și-au legat numele de oraș în acest domeniu (Gheorghe Iliescu, Nicu Enea, Maria Ciurdea, Iosif Steurer, Adrian Secoșanu, Constantin Isachie, Stavru Tarasov sau Iulia Hălăucescu) și-au găsit un loc bine meritat și artiști plastici naționali sau consacrați pe plan internațional (Nicolae Tonitza, Alexandru Ciucurencu, Lucian Grigorescu, Leon Duval Goztan), într-o împletire armonioasă a fenomenului artistic local cu cel național. Pentru o mai bună exemplificare a locului și rolului instituției în peisajul cultural românesc, vom face o scurtă trecere în revistă a unor lucrări expuse acum, pe care le considerăm de certă valoare artistică. Însă pentru început, chiar dacă nu face parte din colecțiile Muzeului de Artă, considerăm că merită să dăm o atenție aparte lucrării *Portretul lui Ștefan cel Mare*, fiind deosebită din punct de vedere artistic și unul din motivele care au stat la baza ideii de muzeu de artă la Roman. Executat în 1884 de pictorul Epaminonda Bucevschi, la comanda episcopului de Roman Melchisedec Ștefănescu, lucrarea, de dimensiuni mari, a fost salvată de la o distrugere sigură de către regretatul Ion Teștiban, fost profesor la Liceul „Roman-Vodă”, un om pasionat de studierea și publicarea aspectelor ce țin de istoria și arta locală. Folosită drept ușă într-un grajd al Primăriei Roman, ea a fost preluată și apoi predată Muzeului de Istorie Roman. Aflată într-o stare de conservare precară, lucrarea necesita operații imediate de restaurare, drept pentru care, în anul 1974 a fost supusă unor intervenții specifice efectuate în Laboratorul de Restaurare din cadrul Muzeului de Artă București<sup>10</sup>. Executată în ulei pe pânză, cu dimensiunile 180x104 cm, pictura este semnată și datată în dreapta jos. Spiritul și personalitatea marelui domnitor moldav a inspirat și alți artiști plastici români, care i-au imortalizat chipul, cum ar fi Th. Aman, Stoica Dumitrescu, Gh. Asachi, Oscar Han, Dan Hatmanu, Gh. Labin, Marius Butunoiu, Mihai Buculei, Costin Petrescu, Ieftimie Bârleanu, etc., dar cel făcut de Epaminonda Bucevschi este considerat ca fiind cel mai apropiat de realitate. Episcopul Melchisedec recomandă, în urma unor dezbateri, ca sus-amintitul pictor să execute un tablou al lui Ștefan, pentru Academie, însă, în cele din urmă, acesta este realizat pentru episcop personal. Domnitorul apare înfățișat în picioare, în decorul arhitectonic din cetatea Sucevei, având chipul tânăr, fără coroana domnească pe cap. Părul este ondulat, căzut pe spate și umeri, iar ca veșminte, poartă un costum de modă venețiană, cu motive florale. Pe colonada alăturată se observă stema Moldovei, însoțită de un text. Nu este imaginea neînfriecatului și nebiruitului domn al Moldovei, ci al ctitorului,

---

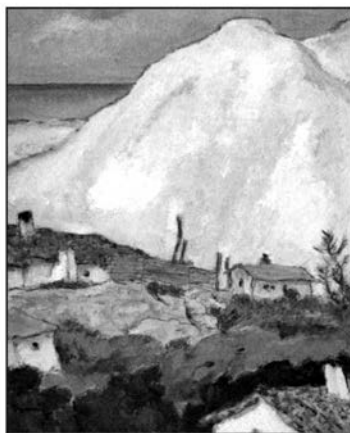
<sup>10</sup> *Ibidem*, p. 19.



1



3



4



2



5

1. E. Bucevschi, *Portretul lui Ștefan cel Mare*; 2, 5. A. Ciucurencu, *Natură statică*;  
3. A. Ciucurencu, *Peisaj*; 4. N. Tonitza, *Peisaj Balcic*

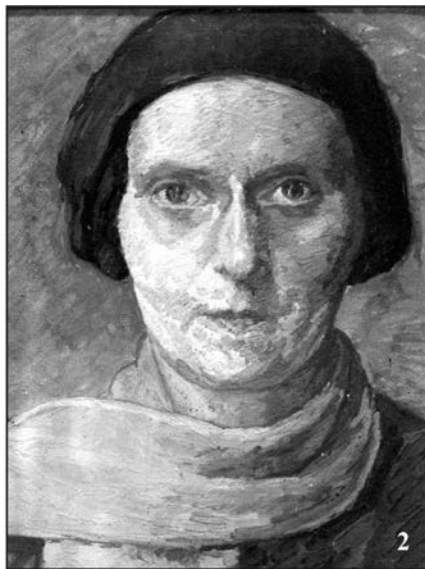


ținând ca simbol, în mâna dreaptă un pergament, și sprijinit totuși cu stânga pe spadă. Tehnica ponderată a execuției este proprie școlii academice de pictură și dă tabloului o măreție aparte. Precizia și finețea desenului se împletesc cu rafinamentul gamei cromatice potolite, cu expresivitatea eclerajului, precum și cu a tușei netede, delicate.

În ceea ce privește expoziția de bază propriu-zisă, aceasta debutează încă din prima sală cu o parte din lucrările donației prof. arh. Marcel Locar, denumire sub care sunt înregistrate în patrimoniu o serie de 30 de lucrări de artă, pictură și grafică, semnate de nume celebre în arta plastică românească: Theodor Pallady, Camil Ressu, Iosif Iser, Nicolae Dărăscu, Ștefan Dimitrescu, Nicolae Tonitza, Lucian Grigorescu, Max Arnold, Alexandru Ciucurencu. De altfel, ca evaluare, ele sunt cotate cel mai bine, pe baza lor conturându-se categoria tezaur a colecției muzeului. Arhitect de profesie, Marcel (Moses) Locar, a adunat o impresionantă colecție de lucrări de artă, o parte a acestora dăruindu-le la moartea sa, sub formă de donație, Muzeului de Artă din Roman. Cele 30 de lucrări poartă 17 semnături celebre ale penelului românesc și reprezintă diferite genuri: portrete, peisaje, naturi statice, flori. Desenul, gravura, acuarela, uleiul, de la schițe și studii, la opere definitive, toate sunt integrate în circuitul de valori al patrimoniului național de artă.

Unii artiști sunt mai bine reprezentați, alții doar cu una sau două lucrări, dar caracteristice pentru universul lor artistic. Se observă o unitate de viziune care definește această donație, în spatele căreia se află gustul bine conturat al colecționarului, viziunea artistică fiind în concordanță cu sensibilitatea și înclinațiile sale. A fost atras de geometria construcțiilor la Th. Pallady, de vigoarea și precizia desenelor, de claritatea volumelor cu nota lor de echilibru și armonie la Iosif Iser, Camil Ressu, Nicolae Dărăscu, Șt. Dimitrescu, de suplețea și eleganța liniei la Ligia Macovei, de atmosfera și expresivitatea unei gravuri la Arthur Segal. În aceeași măsură, însă, a fost atras și de valențele expresive ale culorii; de bucuriile solare ale creației lui Alexandru Ciucurencu, de vibrația și transparența coloristică la Lucian Grigorescu, de somptuozitatea pastei, cu aceea sclipire minerală în redarea miracolului florilor la Gheorghe Vânătoru. Cele șapte lucrări de Nicolae Tonitza ilustrează traiectul ascendent al pictorului, stilul lui atât de expresiv, cu subiectele sale preferate. S-a oprit și asupra unor aspecte marine și portuare cu spații întinse, infinite, ale artiștilor Max Arnold și D. Goztan, la frumusețea și poezia parcurilor naturale, vara, cu transparența și spontaneitatea acuarelelor lui Șt. Constantinescu, la aspecte citadine cu ample perspective, de Alexandru Padina, la investigarea unor psihologii variate în portretele executate de P. Iorgulescu-Yor, Eugen Drăguțescu, Nicolae Tonitza, Ligia Macovei.

Muzeul de Artă Roman deține în colecția sa un număr de 74 de lucrări de artă, pictură, grafică, sculptură, toate sub semnătura a patru generații de artiști



1. M.C. Steurer, *Fetița cu porumbel*; 2. M.C. Steurer, *Autoportret*;  
3. M.C. Steurer, *Costică Ciurdea*; 4. I. Steurer, *Mască (lut)*

aparținând aceleiași familii: *Ciurdea-Steurer*, obținute prin donația generoasă a autorilor însăși sau a urmașilor acestora. Începuturile acestei familii se regăsesc la Roman încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea prin Maria (1878-1967), cel de-al 6-lea copil al familiei Ciurdea. După cursurile liceale la Roman, Maria, având înclinații spre desen, moștenite probabil de la tatăl său care sculpta în lemn, va urma cursurile Școlii de *Belle Arte* din București apoi, cu o bursă oferită de Primăria orașului natal, își va desăvârși talentul la Munchen la celebra școală As-Be, urmând cursuri de litografie la Școala Litografică a lui Haineman. Aici îl va cunoaște pe viitorul soț, Iosef Steurer<sup>11</sup>. Întoarsă în țară, va deschide 6 expoziții personale, prima în 1914 cu sprijinul lui Constantin Mille și N. D. Cocea, 4 expoziții de grup și participă la 20 de Saloane Anuale Oficiale. În 1916 participă la primul Salon al femeilor pictorițe. Maria Ciurdea Steurer aparține generației lui Ressu și Steriade iar activitatea sa artistică, de mai bine de jumătate de secol, este remarcată și apreciată de personalități culturale ale vremii: Tudor Arghezi, Iser, Ressu, Steriade. Nicolae Tonitza spunea în 1925 despre artistă că *este cel mai desăvârșit talent feminin din câte cunoaștem în clipa de față*.

Creația sa artistică se impune printr-o severitate venită dintr-o sursă interioară: un spirit grav pasionat de adevăr, de explorare a caracterelor omenești. Portretele sale, având ca modele membri ai familiei (*Mama mea, Victoria Ciurdea, Studenta Mia* – Muzeul de Artă Roman) pun în evidență un fond dramatic și o analiză psihologică profundă, prin eliminarea amănunțurilor și insistarea pe caracterul modelului. Peisajele și naturile statice (*Corturi la Sâmbăta de Sus, Natură moartă*) pun interesante probleme de compoziție. După al doilea război mondial se simte o renunțare la severitatea lucrărilor sale iar culoarea câștigă în intensitate și bogăție. Meritul pictoriței Maria Ciurdea Steurer a fost acela de a nu fi făcut compromisuri în artă, de a rămâne ea însăși.

*Iosef F. Steurer* (Viena 1885-1971 București), soțul Mariei Ciurdea, de origine austriacă, încetățenit în arta românească, a fost un desenator satiric, portretist cu observații sagace, peisagist sensibil (*Toamna, Vara* - Muzeul de Artă Roman) și sculptor. A lucrat 5 ani sub îndrumarea lui Dimitrie Paciurea și a deschis 19 expoziții personale, 6 de grup și a participat la 20 de Saloane Anuale Oficiale<sup>12</sup>. S-a impus mai ales prin sculptura în lut ars care este, prin temă și tratare, populară. Numeroasele sale *măști* reprezintă tipuri de oameni caricaturizați în expresii grotești, cu figuri expresive. A excelat în realizarea obiectelor de uz casnic (*Scrumieră, Sfeșnic*) împodobite cu figuri omenești, motive animaliere, care formează din trupul lor structura obiectului. Sculpturile lui Iosef F. Steurer sunt definitorii pentru creația sa artistică. Talentul celor doi

<sup>11</sup> Al. Isac Steurer, *Familia Steurer de la Maria și Iosef la Robert. 4 generații de artiști*, București, 2010, p. 46.

<sup>12</sup> *Ibidem*, p. 117.

1



2



3



4

1. I. Steurer, *Vară*; 2. I. Steurer, *Peisaj de munte*;  
3. M. Moțatu Steurer, *Sanda cu viola*; 4. I. Steurer, *Vară*

soți numiți și *artiști ai celor umile*, va fi preluat de cei trei copii: Maria (Mia), Iosif, Dora (Thora). Mia Ciuurdea Steurer (1906-1987), pe lângă Conservatorul de Muzică din București și Facultatea de Litere și Filozofie, urmează și cursurile Facultății de *Belle Arte*, secția decorativă, clasa profesor Cecilia Cuțescu Stork<sup>13</sup>. A deschis 9 expoziții personale, iar 18 lucrări (acuarelă, desen în cărbune) se regăsesc în colecția Muzeului de Artă Roman. Lucrările sale se remarcă prin sensibilitate, gingășie, sinceritate.

Prin culoare și desen, Mia redă frumuseți autentice, locuri și oameni, tineri și bătrâni (*Peisaj din Roman, Tipograf de la Mănăstirea Neamț, Soțul meu*), capete de copii, flori. Iosif Steurer (1908-1993) urmează pictura la Școala *Belle Arte* din București, deschide o serie de expoziții personale și participă la diverse concursuri naționale obținând mai multe premii. Thora Steurer (1910-1996) urmează cursurile Școlii de *Belle Arte*, secția grafică, membră a fondului plastic din 1957, a sindicatului Artelor Plastice din 1950, membră a UAP. A deschis 2 expoziții personale și a participat la 10 expoziții colective. Generația a treia din familia Ciuurdea-Steurer se dedică cu deosebire muzicii, pasiune moștenită chiar de la pictorița Maria Ciuurdea Steurer: Gheorghe Moțatu Steurer, violoncelist cu renume internațional, Alexandrina Isac Steurer, profesor de pian, secretar științific muzical al Societății Profesorilor de Muzică și Desen din România, și care în prezent a realizat o lucrare monografică intitulată ***Familia Steurer, de la Maria și Iosef la Robert. 4 generații de artiști***, apărută la începutul anului 2010 și a cărei lansare a avut loc și la Muzeul de Artă Roman în luna octombrie, aspect asupra căruia vom mai reveni.

Din generația a patra se remarcă, printr-o revenire la pictură, nepotul Mieiei Steurer (strănepotul Mariei și a lui Iosif Steurer), Robert Isac Steurer (1969-2002); urmează Școala de Muzică și Arte Plastice din București, secția pictură, clasa profesorului Elena Mihail<sup>14</sup>. Poet și pictor, realizează în special lucrări de grafică. Un autoportret cu o profunzime psihologică deosebită se regăsește în patrimoniul Muzeului de Artă Roman donat de mama sa, Alexandrina Isac Steurer în 2006. Un alt nume vine să întregască familia Steurer: Rodica Damian Steurer (n.1969) strănepoata artiștilor Maria și Iosef, nepoata lui Iosif Steurer (jr.). A urmat cursurile Facultății de Istoria și Teoria Artei din București, din cadrul Institutului *Nicolae Grigorescu*, absolventă a secției de Pedagogia Artei, clasa profesorului Henry Mavrodin, promoția 1998<sup>15</sup>. A participat la o serie de expoziții colective fiind o prezență notabilă și la Expoziția Academiei Române din Roma în mai 2004. Astăzi, la 132 de ani de la nașterea Mariei Ciuurdea, Rodica Damian Steurer este prezentă în orașul natal

<sup>13</sup> *Ibidem*, p. 181.

<sup>14</sup> *Ibidem*, p. 229.

<sup>15</sup> *Ibidem*, p. 359.

al străbunicii sale, pictorița Maria Ciurdea-Steurer, pentru a întregi colecția familiei care are și va avea un loc special la Muzeul de Artă Roman.

*Încântător, admirabil, complet.* Așa l-a caracterizat cu ani în urmă academicianul George Oprescu pe Gheorghe Iliescu, cel care singur avea să declare că este legat prin toată simțirea ființei sale de meleagurile romășcane. La 13 august se vor împlini 22 ani de când Romanul, dar mai ales mișcarea artistică românească a pierdut *un cântăreț al liniștii senine dintre codri și ape, al universului rural surprins în toate anotimpurile, al calmului nostalgic țesut de beteala luminii, cu ierni care sunt molcome, cu zăpadă ca o hermină, veri somnoroase sub pete de umbră, iar toamnele o adevărată revărsare de generozitate a paletei*<sup>16</sup>, un plastician ce *practică cu brio desenul acuarelat*<sup>17</sup>, având ca rezultat *o artă de o viziune robustă și de un perfect echilibru*<sup>18</sup>. Născut ca fiu al meleagurilor hușene, în comuna Grumezoaia, la 25 octombrie 1906, Gheorghe Iliescu se stabilește la Roman în anul 1945, *împletindu-și astfel ființa sa plină de hieratism, cu vatra multiseclară a urbei mușatine, reținând în geometria rectangulară a șevaletului său triada existențială a acestor locuri: natura, omul și floralul*<sup>19</sup>, după cum aprecia un cunoscut om de cultură romășcan Gheorghe A. M. Ciobanu, unde va rămâne până la sfârșitul vieții sale, în 1988. Este perioada deplinei sale maturități artistice, participând la cele mai multe expoziții din întreaga sa carieră, de grup, colective, Saloane Oficiale, personale (peste 50 la număr), dintre care 5 personale la Roman. Între 1945-1949 a fost profesor de desen la actualul Colegiu Național *Roman-Vodă* din localitate, iar în perioada 1961-1969 a funcționat pe același post la Școala de Muzică și Arte Plastice, precum și la Clubul Copiilor și Elevilor din Roman. În pauza de la catedră (1950-1961) a lucrat în sectorul creație a Uniunii Artiștilor Plastici.

În colecțiile Muzeului de Artă Roman figurează 31 de lucrări semnate Gheorghe Iliescu, dintre care 11 de pictură și 20 de grafică, intrate sub formă de transfer de la diferite instituții ale statului, achiziții, sau donații ale autorului, toate efectuate în perioada 1961-1982. În ceea ce privește lucrările de pictură, ele reprezintă peisaje (industriale, citadine și rurale) sau portrete. Sunt executate în ulei pe carton sau ulei pe tifon lipit pe carton, și au în general dimensiuni mari, cu excepția unui portret de muncitor, ce are dimensiuni relativ medii. Ca o recunoaștere a valorii operei sale, trei dintre lucrările de pictură întregesc expoziția permanentă a Muzeului de Artă romășcan, acestea pe lângă valoarea artistică având și un caracter documentar; este vorba de *Mausoleul Vasile*

<sup>16</sup> A. Leon, în *Catalog. Expoziția retrospectivă de pictură și grafică Gh. Iliescu. 1906-1988*, Roman, 1994, p. 9 (în continuare – *Catalog - Iliescu*).

<sup>17</sup> I. Frunzetti, în *Catalog – Iliescu*, Roman, 1994, p. 5.

<sup>18</sup> C. Ciopraga, în *Catalog - Iliescu*, Roman, 1994, p. 4.

<sup>19</sup> Gh.A.M. Ciobanu, *Locul și Spiritul. Valori artistice din Roman*, Piatra-Neamț, 1998, p.77-79.

Alecsandri, *Peisaj (dinspre sat)* și *Casa lui David Creangă din Pipirig*. Peisajele, indiferent ce reprezintă ele, emană o notă de duioșie, de liniște, care denotă siguranța pe sine a artistului, ce transmite lucrării un caracter decorativ asemeni portului țărănesc, făcând-o să fie prietenoasă ca și oamenii, în timp ce portretele emană o combinație de discreție, severitate și complexitate, o încercare de pătrundere a tainelor sufletului uman în momente de adâncă liniște interioară, aducându-ne aminte de Aurel Băeșu<sup>20</sup>.

Însă, oricât de reușite ar fi lucrările în ulei, Iliescu rămâne un virtuos al graficii, a cărei superioritate în fața picturii este dată de stilul liber și personal. Asemeni coreografiei mâinilor unui dirijor wagnerian, penelul său are o gestică largă, reușind să smulgă de pe strunele acestui stil artistic cele mai melodioase acorduri, inspirat și de simfoniile cromatice ale fiecărui anotimp în parte, credincios fiind unui *nolli tangere* estetic, în care realul nu se disecă ci se constată de către o rețină dinamică și dornică de a reține în principal aspectul sistemic și mai rar pe cel structural<sup>21</sup>. Fie că este vorba de peisaje citadine, rurale sau industriale, de Ipoteștii lui Eminescu sau de Mirceștii lui Alecsandri, de toamnă, vară sau iarnă, peste toate plutește ca un corolar văzduhul tămâiat de mireasma stilului eminescian și acea undă de visare care învăluie priveliștile, atunci când este vorba de viața Moldovei. Dintre cele 20 de lucrări de grafică aflate în colecție ( 18 acuarelă și 2 laviu), 14 au ca subiecte peisaje din Roman sau împrejurimi, fiind o confirmare a afirmației pe care Iliescu o făcea după stabilirea sa în această urbe: *La mine pictura a devenit o problemă de viață și o fac așa cum simt eu că e bine să o fac. Continui să lucrez și spre fericirea mea, subiecte am. Municipiul Roman este în continuă mișcare, în continuă creștere. Vreau să fiu și eu printre cei care consemnează această devenire (Ceahlăul)*. Deplin stăpân când e vorba de tehnică, reușește să redea în trăsături sigure, fără nici o ezitare, pomi conturați puternic, clădiri ce se înalță spre cer sau zone industriale cu un dinamism ce sugerează liniște. Culoarea, așezată potrivit și când e vorba de cantitate, și când ne referim la combinație, vine să învieze și să sporească plăcerea de a privi aceste opere compuse frumos și echilibrat<sup>22</sup>.

Asemenea personajelor din portrete, copacii, care sunt o prezență constantă, omniprezentă în peisaje, mai ales în cele rurale, reprezentând uneori și centrul de interes, emană o notă de solemnitate, iar atunci când ei abundă, fie se ordonează scenic, fie se dau cu grijă la o parte, spre a-și defrișa singuri amfiteatre pentru ei, alteori însă se grupează în adevărate arcuiri de triumf, deschise în calea luminii<sup>23</sup>. Arcuind cupole de coroane sau aspirând prin zvelte siluete de ploi spre

<sup>20</sup> *Catalog. Expoziția de pictură și grafică Gh. Iliescu*. Bacău, 1967.

<sup>21</sup> Gh.A.M. Ciobanu, *op.cit.*, p. 77-79.

<sup>22</sup> G. Opreșcu, în *Tinerimea Artistică*, nr. 3, 26 aprilie 1942.

<sup>23</sup> Gh.A.M. Ciobanu, *op.cit.*, p. 77-79.



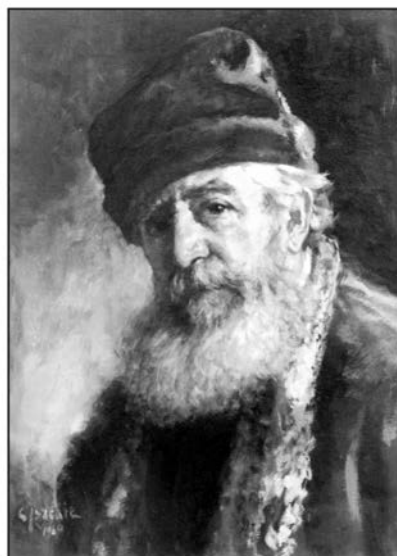
1



4



2



5



3

1. Gh. Iliescu, *Mausoleul Vasile Alecsandri*; 2. Gh. Iliescu, *Toamna printre vii*;  
3. N. Enea, *Tg. Bacău iarna*; 4. C-tin. Isachie, *Letiția*, 5. C-tin. Isachie, *Autoportret*



cer, arborii creează în peisaje, de fiecare dată, o arhitectură proprie a codrului. Astfel, ansamblul creat în toamne, seri pe deal, păduri, luminișuri sunt tot atâtea manifestări ale unui lirism structural ce-și caută desăvârșirea în intensă comuniune sufletească cu natura, fiind departe de a avea ceva din elegiacul bacovian, ci mai degrabă ducându-ne cu gândul spre *Anotimpurile* lui Vivaldi, unde crepusculul naturii e redat cu toată festivitatea culorilor și cu înțelepciunea tăcută a meditației<sup>24</sup>.

Dacă Iliescu abordează prin peisajele sale, indiferent de dimensiuni, în majoritate medii, tema prezentului, manifestându-și o gingășie nobilă, reținută dar de caldă confesiune, slujită de aceeași tehnică, în care frumosul natural este disecat petală cu petală, frunză cu frunză, el reușește cu tot atâta succes să ne poarte în pelerinaj de evocare istorică și culturală, de la orașe voievodale, în prag de case memoriale ca Mircești și Ipotești, biserici, sau să consemneze cu o conștiinciozitate scrupuloasă de cronicar și în egală măsură cu o îndrăzneală bărbătească, solară am putea spune, în grai plastic, arhitecturi contemporane, șantiere în lucru și construcții romășcane sau din proximitate, panoramă asupra portului constănțean<sup>25</sup>, etc. Aceeași exactitate și înțelegere ne arată Gheorghe Iliescu și când este vorba de peisaje văzute în alb și negru, dovedindu-ne încă o dată dacă mai era nevoie, așa cum se cuvine pentru un bun stăpânitor al penelului, că știe cu adevărat rostul culorii într-o operă<sup>26</sup>. Este cazul celor două lucrări în laviu, din care rezidă talentul său de a surprinde în câteva tușe, zbaterea dintre umbră și lumină, omnipotența vegetației și a liniștii, ceva ce e mai presus de efemerul diurn. Am putea spune că Gheorghe Iliescu a ajuns la stadiul unei maturități artistice, în care s-a împăcat cu propria-i menire și rostul operei sale căreia îi era credincios, făcând din fiecare pânză sau acuarelă un autentic mesaj de talent și bun gust. Aceste calități, dublate de modestia sa și laboriozitatea-i caracteristică, ne îndreptățește să-l încadrăm în antologia fenomenului cultural moldovenesc. O personalitate a cărei operă necesită o caracterizare amplă, dar pe care bunul său prieten, profesorul Gheorghe A. M. Ciobanu a surprins-o foarte bine când spunea: *peisagistica lui Iliescu e o ieșire din lume, din cotidianul cu repetabilitate de cerc închis. Autorul trădează neliniște și byronianism, evadând timid și având teama de a nu se întâlni cu o nonnatură gălăgioasă. De peste tot apar drumuri venite dintr-un necunoscut și pierdute, apoi în cealaltă parte a orizontului, spre un altul. Natura pare mai mult o planetă părăsită decât una pe cale de a fi defrișată. E o natură înțeleaptă și matură, o cuminenie a lumii, care s-a întors după o îndelungată și hegeliană peregrinare, la o masă a unei tăceri veșnice. O lume în care se merge în vârful picioarelor spre a nu se tulbura liturghia solemnă a existenței.*

<sup>24</sup> *Ibidem*.

<sup>25</sup> *Catalog. Expoziția de pictură și grafică Gh. Iliescu*, Bacău, 1967.

<sup>26</sup> G. Opreșcu, *op. cit.*

*Arta pictorului Iliescu este un ritual oficiat tăcerii. Avem sentimentul că în vreme ce peisajele sale amintesc de un Andante al lui Sibelius, iar grupurile florale de bucuria ființării din Madrigalele lui Palestrina, portretele și epicul uman al compozițiilor sale răscolesc în noi penumbra șoptită a unei psalmodieri de vecernie*<sup>27</sup>.

Lucrări care se remarcă printr-o construcție clară a formelor și puternicul joc de umbră sau a școlii pariziene, de factură impresionistă cu cromatismul vibrant și luminos al imaginilor<sup>28</sup> regăsim și la Constantin Popescu Isachie, legat de Roman prin anii copilăriei sale, urmând clasele primare și gimnaziale după stabilirea părinților aici, remarcându-se prin talentul deosebit la desen. Urmează dreptul și artele frumoase la Iași, după care studiază în Italia și în Franța. Cele șase lucrări din muzeu, portrete, peisaje, natură statică se înscriu printre realizările caracteristice paletii artistului din diferite etape de evoluție.

În expoziția permanentă a Muzeului de Artă Roman se regăsesc și lucrări ale artistului băcăuan Nicu Enea care s-a impus prin capacitatea de înțelegere a omului și a naturii. Încă din vremea studiilor la Școala de Arte Frumoase din București organizează mai multe expoziții personale dintre care una și la Roman, iar prin retrospectivile organizate de Muzeul de Artă Bacău în 1968, 1973, 1997, itinerate și la Roman, personalitatea sa artistică a putut fi cunoscută mai amplu.

Apartinând prin formație tipului de artist a cărui evoluție a fost determinată de revelația impresionismului, Savru Tarasov completează galeria peisagiștilor, amprenta decisivă asupra înclinației artistului spre peisaj în general și spre cele din zona locurilor sale natale în special, s-a impus probabil încă din anii copilăriei, când primele sale impresii se leagă de călătoriile pe nesfârșitele întinderi de apă ale Deltei Dunării. Aceste locuri, de un pitoresc sălbatic și tulburător vor avea întotdeauna o putere fascinantă asupra pictorului, îl vor inspira de fiecare dată când, la maturitate fiind, va reveni cu șevaletul aici, chiar dacă între timp, în aria sa de inspirație își vor găsi locul și peisajele citadine sau montane (mai ales după anul 1945 când s-a mutat la Brașov); îndrăgostit de natură, Tarasov a recunoscut întotdeauna în ea pe marele și adevăratul său maestru.

În urmă cu 86 de ani, la 31 martie 1924, se naște la Tarcău Iulia Hălăucescu, cea care avea să primească peste ani renumele de *Doamna acuarelei românești*, datorită lucrărilor deosebite realizate în această tehnică. Muzeul de Artă Roman dispune în colecțiile sale de un număr însemnat de lucrări de artă (29 de piese), semnate Iulia Hălăucescu, intrate în fondul său începând cu anul 1961, sub formă de transferuri sau donații din partea autorului. Însăși cartea de vizită a

<sup>27</sup> Gh.A.M. Ciobanu, *op.cit.*

<sup>28</sup> M. Ursachi, *op.cit.*, p. 33.

artistei este impresionată: în 1948 este absolventă a Facultății de Filosofie București, apoi între 1949-1953 urmează cursurile Academiei de Arte Frumoase din Iași și a Institutului Nicolae Grigorescu din București (după desființarea în 1950 a belle artelor ieșene), iar din 1954 devine membră a Uniunii Artiștilor Plastici din România. Începând din același an, 1954 a deschis peste 60 de expoziții personale în orașe din țară sau străinătate, precum București, Praga, Bacău, Piatra-Neamț, Iași, Arad, Tg. Mureș, Călărași, Mangalia, Medgidia, Suceava, Tg. Neamț, Târgoviște, Constanța, Roman (în 1988, 1995 și 1999), Vaslui, Botoșani; a participat la expoziții colective în străinătate, în țări de pe toate continentele, ca Cehoslovacia, Egipt, Albania, Maroc, Siria, Grecia, Uniunea Sovietică, Statele Unite ale Americii, Japonia, Iugoslavia, Mexic, Irak, Pakistan, Filipine, Germania Federală, Turcia, Suedia, Brazilia, Italia, Tanzania, Algeria, China, Israel, Bulgaria; a fost în călătorii de documentare și tabere de creație, în țară sau peste hotare, toate fiind finalizate cu expoziții.

La începutul carierei artistice, Iulia Hălăucescu a pendulat între ulei și acuarelă, cei doi poli de atracție, oprindu-se asupra ultimei, dar a realizat și lucrări de artă monumentală: zgrafitto, mozaic, tapiserii monumentale, pictură murală sau tehnici mixte, constanta fiind grafica, practică pe toată durata carierei, ca o anticameră pentru toate tehnicile, după binecunoscutul text biblic, adaptat la artă, ca un adevăr aproape axiomatic *dacă desen nu e, nimic nu e în artă*. Instinctul însă îi șoptește că locul ei e pe tărâmul acuarelei, tehnică bătrână dar cu resurse inepuizabile, ce se potrivea perfect spiritului ei artistic, lucru recunoscut însăși de artistă: *pasiunea mea rămâne acuarela*. Intrând în acest regat, Iulia Hălăucescu nu s-a statornicit într-o urmare fidelă și cuminte a cărărilor bătute de predecesorii ei, deși au fost critici de artă care au încercat s-o apropie de anumiți artiști, grupuri sau școli de acuarelă, în ceea ce privește arta contururilor, a decupajului spațial, colorismul, relația monumental-liric sau figurativ-decorativ, însă toți au fost unanimi în a-i constata sinteza originală pe care o izbutește acuarela sa.

Originalitatea lucrărilor Iuliei Hălăucescu constă în faptul că aceasta și-a gândit și structurat opera în cicluri, dintre care amintim aici: *Ape și munți*, *Legende de pe valea Bistriței*, *Evocări la opera lui Lucian Blaga*, *Evocări la catrenele lui Omar Khayyam*, *Note de călătorie*, *Structuri florale*, *Ziduri vechi românești*. Din cele 29 de lucrări din patrimoniul muzeului, 9 au intrat (sub formă de donație) în anul 2000 și fac parte din cinci cicluri: ciclul *Structuri florale* este reprezentat de trei lucrări *Orhidee*, *Trandafiri* și *Buchetul vernisajului*; toate cele trei lucrări sunt bine echilibrate din punct de vedere compozițional, având centre de interes multiple, axate pe diagonală, simplă în cazul *Orhideii* sau dublă în *Trandafiri* și *Buchetului vernisajului*. În acest caz autoarea face o incursiune pe marginea demersurilor secrete ale naturii, cu analize străfulgerate de intuiții



Acuarele de Iulia Hălăucescu: 1. *Orhidee*; 2. *Trandafirul nopții*; 3. *Trandafiri*

bidirecționale, privind mutațiile formei către culoare și aspirația culorii către formă; o evocare a dramelor materiei vegetale, nebăgate în seamă, a spectacolului luminii în lumea petalelor. Florile sunt percepute ca explozii cromatice, fluide și intense totodată, în roșu, portocaliu sau violet, pline de viață, delicatețe și frumusețe, menite să reflecte sensibilitatea și emoția stării de spirit. Izbucnirile cromatice se domolesc spre exterior, sub strânsura fundului întunecat, de un gri ce tinde uneori spre negru și care are rolul de a întări echilibrul compozițional. Ciclurile *Jurnal de călătorie* și *Ape și munți* sunt reprezentate de câte două lucrări: *Villa Belza în amurg* și *Pământul Greciei la Delfi*, respectiv *Transfăgărășanul* și *Lacul Vovideni*, iar ciclul *Ziduri vechi românești* de lucrarea *Poarta Episcopiei Roman*. În cazul primelor două cicluri sunt reprezentate peisaje din țară sau străinătate, pe care autoarea le-a surprins în deseale-i peregrinări. Lucrările sunt bine echilibrate compozițional, cu centrul de interes axat pe verticală (aici amintim *Pământul Greciei la Delfi*, *Lacul Vovideni* și *Transfăgărășanul*), sau pe orizontală în cazul *Villei Belza în amurg*. Fiecare dintre cele patru acuarele sunt concepute după o geometrie internă bine organizată, prin tușe conturate, de culoare închisă, chiar negru, uneori șerpuind lin în unghiuri domoale și arcuri de cerc, concave sau convexe, dar care nu despart părțile, ci le unesc într-un cântec rotund și puternic, alteleori tușele sunt puternice, denotând o siguranță în mânăuirea penelului, ceea ce vine să întărească afirmația lui Aurel Leon, care spunea: *Iulia Hălăuțescu ar fi trebuit să fie bărbat. Există în pensulația și decupajul ei, atât de spectaculos, o nereprimată masculinitate, pe care a lăsat-o să se desfășoare în voie, dar fără a izgoni și ucide feminitatea ei, de asemenea structurală*, știință a armonizării contrariilor ce i-a conferit forță și unicitate. În ceea ce privește *Poarta Episcopiei Roman*, centrul de interes este axat pe verticală, cu o geometrie a tușelor orientate de la exterior spre interior, de la bază spre vârf, asemeni unei piramide. Echilibrul este perfect, am putea vorbi chiar de o simetrie pe verticalitate. Dacă în primele patru lucrări se observă Iulia Hălăuțescu creatoare de spații, în ultima se vede clar creatoarea unei noi arhitecturi picturale monumentale, în care artista construiește solid forme reliefate de contururi puternice, în viziune expresionistă, cu o cromatică intensă, echilibrată în îmbinări transparente de mare luminozitate. Cea de-a noua lucrare, *Masca lui Dali cu craniu de urs*, este încadrată în ciclul *Evocări la catrenele lui Omar Khayyam* și are menirea de a da o echivalență vizuală a gândirii filozofice din catrenele poetului persan. Ca o concluzie putem spune, și pe baza celor 9 lucrări prezentate, că Iulia Hălăuțescu are un stil bine conturat, impunându-se cu pregnanță ca o remarcabilă și originală creatoare în acuarelă, dispunând de o cromatică bogată, tonuri diversificate, ce se întind pe o gamă foarte largă, de la cele de o rară transparență și delicatețe, la cele de mare vigoare și robustețe, notația spontană, buna știință a construcției, de imagini sugestive și a punerii în



1. *Personala Arcadie Răileanu* (octombrie 2009);  
2. *Retrospectiva Mihai Simion* (mai-iulie 2010)

pagină, un desen de mare claritate, puternic reliefat prin contururi energice. O mărturisire a ei, referitoare la acuarelă, capătă în acest caz valoare de crez: *Pentru mine acuarela este aidoma valului mării, care te prinde ca o mângâiere. Este o ploaie după arșița unei zile toride. Este unduire într-un spațiu fără margini.*

Pe baza acestui fond de lucrări au fost organizate de-a lungul timpului zeci de expoziții temporare, variate tematic, dezbateri, simpozioane, proiecții oferind publicului posibilitatea cunoașterii și înțelegerii multiplelor tendințe și orientări, particularitățile unor viziuni artistice prezente în universul artei românești. De-a lungul anilor munca de cercetare științifică s-a concretizat un numai în constituirea și îmbogățirea patrimoniului muzeal, în organizarea expoziției permanente, ci și în studierea colecțiilor de pictură, grafică și sculptură, a unor aspecte privind fenomenul artistic național și local. S-a început cu o serioasă documentare științifică prin alcătuirea unor fișe de evidență și a fișelor bibliografice, ca apoi să se treacă la partea analitică a lucrărilor. Activitatea de cercetare a fost valorificată și prin publicarea a peste 60 de studii, articole, cronici de artă dar și întocmirea de comunicări științifice, pliante și cataloage. Unul dintre obiectivele permanente ale muzeului l-a constituit și întocmirea unor programe cultural-educative bazate în special pe perceperea directă a lucrărilor din cadrul expoziției permanente și ale celor temporare, urmărind atragerea și creșterea prezenței publicului dar și formarea lui pentru a vedea în muzeu un numai o sursă de informare și recreare ci și un loc în care să participe activ la diferite manifestări. În acest scop s-a practicat o bogată paletă de activități metamuzeale și paramuzeale. Au fost organizate peste 450 de expoziții temporare, personale, itinerante sau cu lucrări din patrimoniul muzeului și lansări de carte. La rândul său, Muzeul de Artă Roman a participat cu lucrări din patrimoniu la organizarea unor expoziții în țară. În cei peste 50 de ani de activitate s-a acordat o atenție permanentă domeniului conservării și restaurării patrimoniului muzeal. S-a urmărit pe cât posibil asigurarea condițiilor de depozitare prin respectarea principiilor de conservare, de menținere a unui microclimat constant care să păstreze starea de sănătate și autenticitate a lucrărilor din patrimoniu. Prin amploarea și diversitatea activităților cultural-educative (expoziții retrospective, anuale, simpozioane, lansări de carte) intens mediatizate, pe plan local în special, prin participarea unui public extrem de variat, prin colecțiile sale, prin mesajul transmis, prin relația permanentă care se realizează între patrimoniu, personalul specializat și public, Muzeul de Artă Roman reprezintă o formă de armonizare a cadrelor activității umane, a petrecerii timpului liber, un spațiu al posibilelor modele vizual-comunicaționale și afective ce pot fi oferite<sup>29</sup>.

În linii mari, aceleași obiective au fost urmărite și se urmăresc și în prezent, dublate de unele particularități specifice; valorificarea patrimoniului, a

<sup>29</sup> I.-D. Toma, *Muzeul contemporan. Programe educaționale*, Iași, 2007, p. 47.



1



2



3

1. R. Popescu, *Evoluție*; 2. M. Olteanu, *Viziune*;  
3. *Anuala de pictură, sculptură și grafică a artiștilor plastici româșceni*,  
ediția a V-a (2009)



fondului propriu de lucrări, prin organizarea periodică a unor expoziții temporare, variate tematic, simpozioane, dar și a altor genuri de activități pentru public: lansări de carte, dezbateri, expoziții personale ale unor artiști locali, retrospectivă sau anuale, toate acestea pentru a oferi publicului posibilitatea de a cunoaște și înțelege multiplele tendințe și orientări, particularitățile unor viziuni artistice prezente în universul artei românești, pe plan național sau local. Concret, de la redeschiderea muzeului, au fost sau vor fi organizate până la sfârșitul anului 2010 un număr de 13 activități pentru public, 8 expoziții temporare, personale, de grup sau colective, și 5 lansări de carte.

În ceea ce privește expozițiile, acestea sunt foarte diversificate ca tematică, adresându-se practic tuturor categoriilor de vârstă; expozițiile personale, trei la număr, au adus pe simezele muzeului trei pictori din orașele Roman și Piatra-Neamț, cu destine și posesori ai unor genuri diferite: *Personală Arcadie Răileanu* (octombrie 2009), pictor pietrean care a supus analizei și publicului din Roman, cu această ocazie, creația sa, *Retrospectivă Mihai Simion* (mai-iulie 2010), un pictor româșcan care în ciuda scurtei sale existențe, a lăsat în urmă o creație valoroasă, foarte bogată și diversă, păstrată în colecții particulare, acum fiind pentru prima dată după lungi strădanii când majoritatea lucrărilor sale au putut fi reunite într-o expoziție și *Pictorița Letta Mironescu* (august-septembrie 2010), artistă consacrată în domeniu și care excelează mai ales în tehnica portretului.

Două din cele 8 expoziții sunt deja o constantă în planul de activități: *Anuala de pictură, sculptură și grafică a artiștilor plastici româșcani* (2009 și 2010), care se organizează anual în luna decembrie, ajungând în acest an la ediția a VI-a; în cadrul acesteia se încearcă reunirea a cât mai mulți artiști plastici locali, profesioniști și amatori, care oferă publicului spre dezbateră ultimele creații dar este și un prilej de contact direct între creatorul de artă și consumatorul de frumos; succesul și reușita acestei activități se reflectă în numărul în creștere de la an la an a expozanților participanți, ajungându-se în 2009 la 29, dar și a publicului vizitator tot mai numeros, preocupat de fenomenul artistic local.

O activitate cu totul deosebită a fost organizarea *Retrospectivei Steurer* (octombrie-noiembrie), expoziție însoțită de lansarea unui *Album monografic. Familia Steurer de la Maria și Iosif la Robert. 4 generații de artiști* și a volumului antologic bilingv *Viața și creația artistică a lui Robert Isac Steurer*. Sunt rare cazurile când talentul artistic se transmite pe parcursul a patru generații în familie și se ramifică în diferite direcții: artă plastică (pictori, graficieni, sculptori), artă fotografică, muzică (compozitori, dirijori), literatură (poeti); cu atât mai mult este important faptul că Romanul este locul de unde a pornit acest

filon, prin pictorița Maria Ciurdea, iar Muzeul de Artă a marcat în acest an fenomenul prin organizarea retrospectivei și lansarea celor două volume.

Pe lângă preocuparea în promovarea artei, muzeul s-a implicat și în păstrarea, salvarea și transmiterea tradițiilor românești, prin susținerea și găzduirea a două activități dedicate în special elevilor și tinerilor; este vorba de cele două proiecte: *Mărțișorul românesc*, aflat la a III-a ediție, organizat ca un concurs național, de către Ministerul Educației, Inspectoratul Școlar Neamț, Clubul Copiilor Roman și Complexul Muzeal Județean Neamț - Muzeul de Artă Roman (martie 2010), și *Bucuria Primăverii - Bucuria Învierii* organizat de către Ministerul Educației, Inspectoratul Școlar Neamț, Clubul Copiilor Săbăoani și Complexul Muzeal Județean Neamț - Muzeul de Artă Roman; în ambele cazuri este vorba de creații ale elevilor, în domeniul mărțișorului tradițional, meșteșuguri artistice, meserii tradiționale, arte vizuale și literatură, finalitatea fiind expunerea lor în cadrul muzeului și participarea la un concurs cu premii.

Fără a avea o legătură directă cu arta plastică și deci cu domeniul de activitate a unui muzeu de artă, pe parcursul anului 2009 a avut loc și trei lansări de carte (alături de cele două din 2010 menționate deja), reprezentând genurile epic sau liric; motivul alegerii de către autori a acestui loc este tocmai atmosfera aparte oferită dar și tradiția construită cu strădanie de-a lungul anilor de către cei ce și-au desfășurat activitatea aici, a muzeului ca un loc unde tot timpul se întâmplă numai lucruri frumoase. Prin aceste activități, Muzeul de Artă din Roman urmărește promovarea artei, a frumosului, a tradițiilor noastre - izvor de nesfârșită inspirație, de încântare a sufletului, de atragere a publicului, începând de la vârsta copilăriei spre această bogăție: muzeul ca păstrător dar și continuator, sursă de inspirație pentru talente în artă și frumos.

## THE ART MUSEUM FROM ROMAN, A NEW BEGINNING

### *Abstract*

The Art Museum from Roman, founded 50 years ago as a section within the History Museum, initially starting from one artwork, the Portrait of *Ștefan cel Mare* made by Epaminonda Bucevski, became nowadays a distinct institution, with a heritage of more than 800 artworks. 1970 was the year in which the art section within the History Museum was established in its own building under the name of the Art Museum of Roman. Its collection has various artworks signed by prestigious Romanian painters, as well as by several of regional importance, such as: Nicolae Tonitza, Alexandru Ciucurencu, Iosif Iser, Oscar Han, Ștefan Dimitrescu, Lucian Grigorescu, Camil Ressu, Theodor Pallady, Nicolae Dărăscu, Maria Ciurdea, Iosif Steurer, Constantin Isachie, Gheorghe Iliescu, Vicențiu Grigorescu, Iulia Hălăucescu.